

คาถายี่สิบโคลกว่าด้วยวิญญานเท่านั้น

ในสารพันดารานฉบับนี้ เรามีความยินดีเสนอผลงานการแปลงานทางพระพุทธศาสนา มหายานชั้นสำคัญชิ้นหนึ่งในประวัติศาสตร์ ได้แก่เรื่อง “คาถายี่สิบโคลกว่าด้วยวิญญานเท่านั้น” หรือชื่อภาษาสันสกฤตว่า “วิมศติการิกา” ของท่านวสุพันธุ ท่านวสุพันธุเกิดในสกุลพราหมณ์ เมื่อราวคริสต์ศตวรรษที่สี่ (ประมาณพุทธศตวรรษที่เก้า) ที่เมืองปุรุชปุระ แคว้นคันทาระ ซึ่งปัจจุบัน ได้แก่เมืองเปซาวาร์ในประเทศปากีสถาน แคว้นคันทาระนี้เคยเป็นดินแดนสำคัญทางพระพุทธศาสนา และเป็นดินแดนที่สร้างพระรูปเหมือนของพระพุทธเจ้าเป็นครั้งแรก ซึ่งพระพุทธรูปสมัยแรกของคันทาระนั้นมีลักษณะคล้ายไปทางเทพเจ้ากรีก เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากทหารกรีกที่ติดตามพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชมาเมื่อหลายร้อยปีก่อนหน้า และต่อมาบางส่วนก็มาตั้งรกรากอยู่ในดินแดนนี้ ท่านมีพี่ชายคนหนึ่งแต่ต่างบิดาคือท่านอสังคะ ซึ่งก็เป็นพระอาจารย์องค์สำคัญอีกองค์หนึ่งเช่นเดียวกัน ท่านวสุพันธุเป็นนักเรียนที่เก่งกาจเฉลียวฉลาดมาก เมื่ออายุครบบวชท่านก็บวชเป็นพระภิกษุในนิกายสารวาสติวาทีนซึ่งเป็นนิกายหลักของแคว้นคันทาระในสมัยนั้น และได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมในสายของสำนักไวภาษิกะ ซึ่งเป็นคำสอนหลักของนิกายนี้ ต่อมาท่านก็เริ่มเกิดความสงสัยในความน่าเชื่อถือของคำสอนของไวภาษิกะ และได้เดินทางในศึกษาในสำนักเสาตรันติกะ ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่แคว้นกัษมีระ (หรือแคชเมียร์) สำนักนี้ถือเอาคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธเจ้าสมณโคดมเป็นหลักใหญ่ (ดังนั้นจึงถือเป็นเถรวาทฝ่ายหนึ่ง อันได้แก่เถรวาทฝ่ายเหนือ ในขณะที่สายคำสอนในศรีลังกาถือเป็นเถรวาทฝ่ายใต้) และไม่ค่อยจะใส่ใจฝ่ายไวภาษิกะด้วยเห็นว่าเป็นฝ่ายที่แต่งเติมคำสอนดั้งเดิมให้ผิดเพี้ยนไป ท่านได้เล่าเรียนคำสอนของสำนักเสาตรันติกะจนเจนจบ และได้เดินทางกลับมายังบ้านเกิด

ท่านวสุพันธุ

เมื่อกลับมาท่านก็เริ่มสานต่องานใหญ่ชิ้นหนึ่งที่ท่านได้คิดไว้ก่อนหน้านั้นนานมาแล้ว หลังจากกลับมา ท่านก็มีได้สังกัดอยู่กับนิกายหรือสำนักใดเป็นพิเศษ แต่ปลีกตัวอยู่ในบ้านและก็

ดำรงชีพอยู่ด้วยการสอนคำสอนของสำนักไวภาษิกะ คำสอนเหล่านี้ต่อมาก็ได้รวบรวมออกมาเป็นงานอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธศาสนา ได้แก่ *อภิธรรมโกศะ* เนื้อหาของงานชิ้นนี้เป็นการรวบรวมและแจกแจงคำสอนในเชิงปรัชญาของพระพุทธศาสนาไว้อย่างเป็นระบบและเป็นหมวดหมู่ แจกแจงประเด็นต่างๆเช่น รูป จิต เจตสิก ฯลฯ ไว้อย่างละเอียดลออยิ่ง หลังจากทำงานชิ้นนี้เผยแพร่ไป ก็เป็นที่ชื่นชอบนิยมกันมาก และก็มีผู้ขอให้ท่านวสุพันธูเขียนบทอธิบายงานชิ้นนี้ ซึ่งท่านก็ได้เขียนขึ้นมา ได้แก่ *อภิธรรมโกศกาสยะ* อย่างไรก็ตาม ต่อมาปรากฏว่างานที่คนทั่วไปเข้าใจว่าเป็นการอธิบายคำสอนของสายไวภาษิกะนี้นั้น แท้จริงแล้วเป็นการเสนอคำสอนในสายของฝ่ายเสาดรณิกะที่ท่านวสุพันธูไปร่ำเรียนมาก่อนหน้าที่แคว้นกัษมีระ และมีหลายต่อหลายบทในงานสำคัญชิ้นนี้ที่วิพากษ์วิจารณ์คำสอนของสายไวภาษิกะ ด้วยเหตุนี้ ฝ่ายไวภาษิกะเองจึงได้เขียนตำราหลายเล่มในเวลาต่อมาเพื่อแก้คำวิจารณ์ของวสุพันธูใน *อภิธรรมโกศะ* นี้ คัมภีร์ *อภิธรรมโกศะ* กับ *กาสยะ* นี้ก็กลายเป็นงานชิ้นสำคัญที่เสนอเนื้อหาคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ยังใช้ศึกษาเล่าเรียนกันอยู่จวบจนถึงปัจจุบัน

ต่อมา จากชื่อเสียงที่ท่านได้รับจากการประพันธ์ *อภิธรรมโกศะ* กับ *กาสยะ* ท่านก็ได้ท่องเที่ยวไปตามเมืองต่างๆของอินเดียภาคเหนือ ในระยะนี้ท่านยึดมั่นอยู่กับคำสอนของฝ่ายเถรวาทอย่างแน่นแฟ้น และค่อนข้างจะดูแคลนฝ่ายมหายาน ด้วยถือว่าคำสอนของฝ่ายมหายานผิดเพี้ยนไปจากคำสอนดั้งเดิมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อย่างไรก็ตาม ในเวลาเดียวกันนี้ ท่านอสังคะพี่ชายก็เป็นพระภิกษุฝ่ายมหายานนิกายโยคจาร ท่านได้แต่งคัมภีร์ในฝ่ายมหายาน ได้แก่ *โยคจารภูมิ* และก็ได้ไปปลีกวิเวกบำเพ็ญเพียรอยู่บนภูเขาถึงสิบสองปี (ท่านสามารถอ่านเรื่องราวเกี่ยวกับการบำเพ็ญเพียรของท่านอสังคะได้ ใน *สารพันดารา* ปีที่หนึ่ง ฉบับที่สอง) ท่านวสุพันธูในเบื้องต้นก็ได้มีความสนใจใดๆในคำสอนของสำนักโยคจารของพี่ชาย แต่ต่อมามันก็ได้พบกันท่านอสังคะ และท่านอสังคะก็ได้อธิบายหัวใจคำสอนของมหายานให้แก่น้องชาย และจากหลักฐานชีวิตประวัติของท่านวสุพันธูปรากฏว่า เมื่อท่านวสุพันธูได้ฟังคำบรรยายคำสอนของมหายานจากพี่ชายแล้ว ก็เกิดศรัทธาเลื่อมใสในมหายานขึ้นมาทันที และด้วยสติปัญญาของท่าน ท่านก็ได้ศึกษาเล่าเรียนจนเข้าใจแก่นแท้ของมหายานเท่ากับท่านอสังคะหลังจากใช้เวลาไปเพียงไม่นาน เมื่อถึงเวลานี้ท่านวสุพันธูก็ละอายใจในพฤติกรรมของตนในอดีต ที่เคยว่าร้ายมหายานมาก่อนจนอยากจะตัดลินของตนเอง แต่ท่านอสังคะก็ได้ห้ามไว้โดยบอกว่าให้ใช้ลินนี้ให้เป็นประโยชน์แก่มหายานดีกว่า จากนั้นท่านก็ได้เริ่มศึกษาคัมภีร์ต่างๆของมหายาน เช่น *ศตสหัสริกปรัชญาปารมิตาสูต* กับพระสูตรอื่นๆ และได้ประพันธ์ผลงานอันเป็นการให้อรรถธิบายคำสอนของมหายานมาหลายชิ้นด้วยกัน และหลังจากที่ท่านอสังคะได้เสียชีวิตไปแล้ว ท่านก็ได้ผลิตผลงานในสายมหายานออกมาอย่างต่อเนื่อง กล่าวกันว่าท่านเขียนตำราใหม่หนึ่งเล่มทุกๆปี

งานที่นำมาเสนอนี้ถือเป็นงานที่สรุปแก่นของคำสอนของโยคจารที่สำคัญที่สุดชิ้นหนึ่ง ท่านวสุพันธูได้ประพันธ์งาน *วิมคติการิกา* นี้เมื่อท่านใกล้จะถึงอายุขัย เนื้อหาเป็นการโต้ว่าที่ทางปรัชญาเกี่ยวกับคำสอนของโยคจาร คำสอนหลักของโยคจารอยู่ที่ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างแท้จริงแล้วเป็นจิตล้วนๆ การบอกเช่นนี้หมายความว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เรามองเห็น ได้ยิน สัมผัส ฯลฯ เช่นนก ภูเขา ต้นไม้ และอื่นๆ ต่างก็มีสภาพจริงแท้ที่เป็นความคิดความรู้สึกทั้งสิ้น มิได้มีความเป็นจริงของมันเองอยู่นอกจากจิตของเราเองแต่ประการใด สาเหตุที่คนทั่วไปมักคิดว่า ภูเขา ต้นไม้เหล่านี้ เป็นอยู่จริงๆนอกเหนือจากจิต ก็เป็นเพราะว่าคนทั่วไปยังติดข้องอยู่ในกรอบความคิดที่แยกเอาตัวตนผู้คิดผู้รู้ ออกจากสิ่งที่ถูกคิดถูกรู้ นอกจากนี้ก็ยังมีมาจากการคิดปรุงแต่งว่านี่เป็นภูเขา นี่เป็นต้นไม้ และเชื่อไปผิดๆว่าเป็นเช่นนั้นจริงๆ แต่ความเป็นจริงก็คือว่า ภูเขา ต้นไม้เหล่านี้มันเป็นเพียงกระแสกระเพื่อมของจิต ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ความตื่นกับความฝันก็ไม่ต่างอะไรกัน เพราะเราก็ฝันไปได้ว่ากำลังมองภูเขา ต้นไม้ ฯลฯ ทั้งๆที่จริงๆแล้วมิได้มีสิ่งเหล่านั้น (เพราะกำลังฝันอยู่) และเมื่อเรากำลังมองภูเขากับต้นไม้เมื่อเรตื่นอยู่ สภาพการณ์ก็เป็นแบบเดียวกัน

ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นได้เมื่อเราตื่นอยู่ อาจเกิดได้ในเวลาฝันอยู่ทั้งสิ้น เนื้อหาของ *คาถายี่สิบโคลก* ก็เป็นการให้คำตอบของฝ่ายโยคจารต่อข้อโต้แย้งต่างๆ ที่มุ่งวิพากษ์วิจารณ์คำสอนนี้

ท่านวสุพันธุมืออายุจนถึงแปดสิบปี ท่านที่สนใจเรื่องราวของท่านเพิ่มเติมรวมทั้งรายชื่อหนังสือที่เกี่ยวข้อง สามารถดูได้ใน Internet Encyclopedia of Philosophy ที่ <http://www.iep.utm.edu/v/vasubandhu.htm> จุดมุ่งหมายของการนำเสนองานชิ้นนี้ไม่ใช่เพียงเพื่อให้งานของท่านวสุพันธุมือชิ้นนี้เป็นที่รู้จักกันเท่านั้น แต่ยังมีมุ่งหมายให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติธรรมอีกด้วย ดังนั้นจึงขอแนะนำว่า เวลาท่านอ่านงานชิ้นนี้ขอให้อ่านช้าๆ และคิดตามไปด้วยอยู่ตลอดเวลา เราไม่ได้อ่านเพราะว่าเราอยากจะทำท่านวสุพันธุมือสอนว่าอย่างไรเท่านั้น แต่การอ่านของเรา ก็เป็นการปฏิบัติธรรมไปด้วย เราไม่ได้มุ่งจะเชื่อทุกสิ่งทุกอย่างที่โยคจารสอนไว้ทั้งหมดโดยปราศจากการไตร่ตรอง การเชื่อเช่นนั้นจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเราเห็นคล้อยตามประเด็นของโยคจาร หลังจากที่ได้ใคร่ครวญไตร่ตรองเนื้อหาทั้งหมดอย่างดีแล้วเท่านั้น เวลาอ่านก็ขอให้ทำความเข้าใจของงานซึมซับเข้ามา แล้วก็หยุดคิดทบทวนไตร่ตรองว่า เหตุผลของท่านวสุพันธุมือที่ได้เสนอมานั้น มีน้ำหนักน่ารับฟังหรือไม่ เมื่อได้ใคร่ครวญเช่นนี้แล้ว ก็จะเกิดความเข้าใจในเนื้อหาของงานชิ้นนี้ และเกิดปัญญา ซึ่งนี่เองที่เป็นจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติธรรม เราไม่ควรอ่านงานชิ้นนี้ หรืองานทางพระพุทธศาสนาใดๆ ด้วยจิตที่เป็นอกุศล เช่นคิดว่า “งานชิ้นนี้ไม่ได้อยู่ในสายของอาจารย์ของเรา” “เราไม่ควรเชื่อสิ่งที่เขียนไว้ในนี้” หรือว่า “ฉันจะอ่านงานนี้ด้วยฉันจะได้เก่งกว่าคนอื่น” การคิดเช่นนี้มีแต่จะทำให้จิตของเราหมอง และจะไม่ได้เห็นความหมายที่แท้จริงของงานที่ศึกษา และก็จะไม่เข้าใจงานของอาจารย์ในสายคำสอนของเราเองที่เรานับถืออีกด้วย

วสุพันธุมือ

คาถายี่สิบโคลกว่าด้วยวิญญานเท่านั้น¹ (วิมสติการิกา)

ความเป็นจริงเป็นเพียงวิญญานเท่านั้น

ข้อเสนอของโยคจาร: ในปรัชญาของมหายาน ... ความเป็นจริงเรามองว่าเป็นเพียงวิญญานหรือการรู้สำนึกเท่านั้น .. “จิต” “มนัส” กับ “ประจักษ์” เป็นคำพ้องความหมายกัน คำว่า “จิต” มีความหมายรวมไปถึงสถานะของจิตและการกระทำต่างๆ ของจิตเข้าไว้ด้วย การใช้คำว่า “เท่านั้น” มาจากตั้งใจที่จะปฏิเสธความมีอยู่ของวัตถุภายนอกใดๆ ของวิญญาน แน่แน่นอนว่าเรา

¹ แปลจากฉบับชำระของ George Cronk. © 1998. --

<http://www.bergen.edu/phr/121/VasubandhuGC.pdf> (Vasubandhu's Twenty Verses on Consciousness-Only [Vimsatika] (together with their commentary [Karika], which is also by Vasubandhu) were originally composed in Sanskrit. The following are two standard English translations of the work: The Twenty Verses and Their Commentary, in Seven Works of Vasubandhu, trans. and ed. Stefan Anacker (Delhi, India: Motilal Banarsidass Publishers, 1984), pp. 157-179; and A Treatise in Twenty Stanzas and its Explanation, in A Buddhist Doctrine of Experience, trans. and ed. Thomas A. Kochumuttom (Delhi, India: Motilal Banarsidass Publishers, 1982), pp. 260-275.)

ว่า “ภาพแทนของวัตถุภายนอกที่อยู่ในจิตดูเหมือนกับจะสอดคล้องกับวัตถุภายนอก (ซึ่งไม่ใช่จิต) แต่นี้ก็ไม่ต่างจากสถานการณ์ที่ผู้คนที่มึปัญหาทางสายตา “มองเห็น” ผม พระจันทร์ กับสิ่งอื่นๆที่ไม่ได้อยู่ “ตรงนั้น” (โคลก 1)

ข้อโต้แย้ง: “หากมีการรับรู้และวิญญานโดยไม่มีวัตถุภายนอกที่ตรงกัน ความคิดใดๆก็อาจเกิดขึ้นได้ ณ เวลาใดหรือ ณ ที่ใด จิตที่แตกต่างกันก็จะมีลักษณะการรับรู้ของวัตถุที่แตกต่างกันในเวลาและสถานที่เดียวกัน และวัตถุนั้นก็จะประพุดิตนในวิถีทางที่ไม่อาจคาดคิดได้” (โคลก 2)

อีกนัยหนึ่ง (1) หากการรับรู้วัตถุเกิดขึ้นโดยไม่มีวัตถุที่ดำรงอยู่ภายนอกจิต แล้วเหตุใดวัตถุนั้นจึงเกิดขึ้น ณ ที่ใดที่หนึ่งเท่านั้น และไม่ใช่ในทุกที่ และแม้แต่ในที่เหล่านั้น เหตุใดวัตถุนั้นจึงเกิดขึ้น ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง แต่ไม่ใช่ในตลอดเวลา? (2) เหตุใดวัตถุนั้นจึงเกิดขึ้นในจิตของทุกๆคนที่อยู่ตรงนั้นในเวลาใดเวลาหนึ่งกับ ณ ที่ใดที่หนึ่ง และไม่ได้อยู่จิตของใครคนใดคนหนึ่ง เช่นเดียวกับภาพปรากฏของชน ผึ้งหรืออื่นๆ ซึ่งเกิดขึ้นในจิตของผู้ที่เป็นโรคสายตา แต่ไม่ปรากฏในจิตของคนอื่นๆ? (3) เหตุใดชนหรือผึ้งเหล่านี้ ซึ่งเห็นได้โดยผู้เป็นโรคสายตา มิได้ทำหน้าที่แบบเดียวกับชนหรือผึ้ง ในขณะที่ชนหรือผึ้งที่เห็นได้โดยผู้ที่มีได้เป็นโรคสายตานั้น ทำหน้าที่ของชนหรือผึ้ง? อาหาร เครื่องดื่ม เสื้อผ้า ยาพิษ อาวุธ ฯลฯ ที่เห็นในความฝันมิได้ทำหน้าที่สิ่งเหล่านั้น (ได้แก่เป็นอาหาร เครื่องดื่ม ฯลฯ) ในขณะที่อาหาร เครื่องดื่ม ฯลฯ ที่มองเห็นได้ในเวลาตื่น อาจทำหน้าที่ของสิ่งเหล่านั้นได้ เมื่อมายามีได้ทำหน้าที่ของเมืองเพราะเมืองมายานั้นไม่มีอยู่ ในขณะที่เมืองที่มีอยู่จริงสามารถทำหน้าที่เหล่านั้นได้ หากวัตถุภายนอกไม่มีอยู่จริง เราก็ไม่สามารถอธิบายความจริงของประสบการณ์เหล่านั้นได้

โยคจารตอบ: “แม้ในความฝัน ภาพบางอย่างก็เกิดขึ้นในเวลาใดเวลาหนึ่ง และสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง (โคลก 3a) นั่นคือ ในความฝัน แม้จะไม่มีวัตถุภายนอกจิตที่รับรู้ ก็ยังเห็นเฉพาะบางสิ่งบางอย่าง ตัวอย่างเช่น ผึ้ง สวน ผู้หญิง ผู้ชาย ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เห็นได้เฉพาะในบางสถานที่และบางเวลา และแม้แต่ในสถานที่เหล่านั้น สิ่งเหล่านี้ก็ยังเห็นได้เฉพาะบางเวลา และไม่ใช่ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้ แม้จะไม่มีวัตถุภายนอกการรับรู้หรือความคิด การรับรู้บางอย่างอาจเกิดขึ้นเฉพาะในบางเวลาและบางสถานที่”

“และในอภายภูมि บรรดาเปรตทั้งหลายต่างก็มองเห็นแม่น้ำสายเดียวกันนี้ว่าเป็นแม่น้ำอันเต็มไปด้วยน้ำหนองและภาพอันน่าสะพรึงกลัวในนรกต่างๆ (โคลก 3b) “แม่น้ำหนอง” เป็นแม่น้ำที่เต็มไปด้วยน้ำหนอง (รวมทั้งปัสสาวะ อุจจาระ) ... เปรตทั้งหลายต่างก็มองเห็นสภาพอันน่าสยดสยองเช่นนี้ อันเป็นการรับผลของกรรมชั่วที่พวกเขาได้กระทำมา เห็นแม่น้ำสายเดียวกันนี้เต็มไปด้วยหนอง ปัสสาวะ อุจจาระ มียามถือกระบองหรือดาบเฝ้าอยู่ ... ด้วยเหตุนี้ แม้จะไม่มีวัตถุภายนอกจิต จิตที่แตกต่างกันก็มีประสบการณ์กับสิ่งเดียวกันออกมาแตกต่างกัน”

“สัตว์นรกทั้งมวลมองเห็นนายนิรยบาลกับปรากฏการณ์ในนรกอื่นๆ (เช่น แม่น้ำอันเต็มไปด้วยหนอง สุนัขกับกาที่ดุร้ายหิวกระหาย ภูเขาที่เคลื่อนที่ได้ ฯลฯ) และพวกเขาจะต้องทนทรมานกับการทรมานแบบเดียวกัน” (โคลก 4b) ทั้งหมดนี้ แม้วานายนิรยบาล แม่น้ำ สุนัข ฯลฯ จะมีได้มีอยู่จริง แต่ก็หมายความว่าความทรมานที่สัตว์นรกได้รับนั้น (รวมถึงนรกเองด้วย) เป็นเพียงภาพที่จิตสร้างขึ้นมาเอง และมีได้ตั้งอยู่บนวัตถุใดๆที่ดำรงอยู่ภายนอกจิต”

ยิ่งไปกว่านั้น “ในความฝัน สิ่งที่ประสบอาจทำงานได้แบบเดียวกับในเวลาตื่น ดังจะเห็นได้จากกรณีของการหลั่งน้ำอสุจิในเวลาหลับ” (โคลก 4a) แม้จะไม่มีคู่สมรสที่ร่วมเพศกันจริงๆ แต่ชายที่ฝันว่าได้ร่วมเพศก็อาจจะมีความรู้สึกสุดยอดและหลั่งน้ำอสุจิออกมาได้ ...”

ด้วยตัวอย่างเหล่านี้ จึงเป็นอันชัดว่า (1) จิตอาจจะมีภาพการรับรู้บางอย่างในบางเวลาและในบางสถานที่ (2) จิตที่แตกต่างกันอาจรับรู้สิ่งเดียวกัน และ (3) สิ่งที่ถูกรับรู้อาจทำงานของมันได้ตามที่คาดคิดเอาไว้ ทั้งหมดนี้เป็นไปได้แม้ว่าจะไม่มีวัตถุภายนอกอยู่

ข้อโต้แย้ง: เหตุใดท่านจึงกล่าวว่าสิ่งต่างๆที่ประสบอยู่ในอภายภูมิไม่มีอยู่จริง?

โยคจารตอบ: เป็นเพราะว่า ... นายนิรบาลนั้น (จากคำบอกเล่าเกี่ยวกับสภาพในนรกตามที่ปรากฏในคัมภีร์) แม้จะคอยทรมาณให้ความทุกข์แก่สัตว์นรก แต่นายนิรบาลนั้นก็ได้รับความเจ็บปวดของนรกนั้นเสียเอง (ตัวอย่างความเจ็บปวดเช่น การยืนอยู่บนถ่านหรือเหล็กที่เผาจนลุกแดง อันก่อให้เกิดความเจ็บปวดทรมานอย่างแสนสาหัส) นายนิรบาลนั้นจะต้องเป็นผู้ทำบาป ซึ่งก็ต้องควรได้รับโทษทัณฑ์ในนรก หรือนายนิรบาลมิได้เป็นเช่นนั้น หากนายนิรบาลเป็นผู้ทำบาป ก็ไม่มีเหตุผลอันใดที่นายนิรบาลจะมาทำงานเป็นนายนิรบาล ผู้คอยทรมาณสัตว์นรก แต่หากนายนิรบาลมิได้เป็นผู้ทำบาป ก็ไม่มีเหตุผลอันใดที่นายนิรบาลจะต้องมาทำงานในนรก ท่ามกลางเหล่าสัตว์นรกทั้งหลาย (น่าจะมีเหตุผลมากกว่า หากจะคิดถึงนายนิรบาลกับสิ่งต่างๆที่ทรมานอยู่ในนรก ว่าเป็นเพียงภาพสร้างขึ้นในจิตใจของผู้ที่ต้องตกไปยังนรก)

สัมผัส อายตนะภายในกับภายนอก: ไม่มีตัวตน/ไม่มีสิ่งของ

ข้อโต้แย้ง: แต่พระพุทธเจ้าทรงสอนว่ามีอายตนะสิบสอง ได้แก่อายตนะภายในหก และอายตนะภายนอกอีกหก ดังนั้นตามคำสอนของพระพุทธองค์ หากวิญญานเกิดขึ้นจากผัสสะอันเกิดจากการกระทบกันระหว่างอายตนะภายในกับภายนอก แล้วความเป็นจริงจะเป็นวิญญานล้วนๆได้อย่างไร?

โยคจารตอบ: “คำสอนของพระพุทธเจ้าข้อนี้มุ่งสอนเฉพาะผู้ที่มาใหม่ (ให้แก่ผู้ที่เพิ่งเข้ามาในพระพุทธศาสนาใหม่ๆ) กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นคำสอนสำหรับกลุ่มคนภายนอก (ที่มุ่งแสดงให้แก่สาธารณชน) แต่คำสอนนี้ยังมีความหมายที่เป็นที่รู้จักกันใน (ให้แก่คำสอนปกปิดหรือคำสอนลับ) ...” (โศลก 8)

ไม่ว่าจะอย่างไร พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า แท้จริงแล้วมิได้มีสัตว์ที่มีชีวิต และมิได้มีสัตว์ที่รู้สำนึก หรือตัวตน (อนัตตา) แต่มีเพียงเหตุการณ์กับสาเหตุของเหตุการณ์นั้นๆ ความหมายปกปิดหรือความหมายลับของคำสอนของพระองค์เรื่องอายตนะสิบสองนี้ แสดงออกมาในโศลกต่อไปนี้

“ทั้งอัตตาและธรรมะต่างก็เกิดขึ้นจากอภายวิญญาน (“จิตสำนึกที่เป็นเมล็ดพันธุ์”) ตัวอย่าง ได้แก่สัมผัส เช่นตาเห็นรูป เกิดจากเมล็ดพันธุ์ (ในจิตใต้สำนึก) และยังผลให้วัตถุปรากฏขึ้น (เช่นสี) ...” (โศลก 9)

แล้วเหตุใดพระพุทธเจ้าจึงทรงสอนเช่นนี้? ทำไมจึงทรงสอนแบบนี้ให้แก่คนในวงนอก แล้วเหตุใดจึงไม่ทรงเปิดเผยความหมายปกปิดนั้นให้แจ้งออกมา? คำตอบเป็นเช่นนี้ “ด้วยวิธีนี้ สวาททั้งหลายจะได้รับการนำพาให้เข้าสู่เนื้อหาคำสอนอย่างซ้าๆ ซึ่งเนื้อหานั้นได้แก่การเข้าใจเรื่องความไม่เป็นตัวเป็นตนของเรา และของสิ่งต่างๆ นั่นคือ ทั้งตัวตนและสิ่งต่างๆก็ถูกสร้างขึ้นมาในประสบการณ์ธรรมดาๆ [ต่างก็ไม่เป็นตัวเป็นตนทั้งสิ้น - ผู้แปล]” (โศลก 10)

ผัสสะทั้งหกเป็นเพียงภาพแทนหรือภาพปรากฏของจิตสำนึกที่เกิดขึ้นจิตไร้สำนึกหรืออภายวิญญาน เมื่อพระสวาทได้ศึกษาพระธรรม และรับรู้แล้วว่าแท้จริงแล้วมิได้มีผู้เห็น ไม่มีผู้ได้ยิน ไม่มีผู้ได้กลิ่น ไม่มีผู้ได้สัมผัสผัสสะ ไม่มีผู้ได้ธรรมารมณ์ ท่านผู้นั้นก็จะเข้าใจความไม่เป็นตัวเป็นตนของ

ตัวเอง และเมื่อท่านทราบว่าอายตนะภายนอกก็เป็นเพียงภาพแทนหรือภาพปรากฏของจิตเท่านั้น และอันที่จริงก็มีได้มีสิ่งที่ถูกรับรู้ที่มีคุณสมบัติต่างๆของวัตถุหรืออายตนะภายนอก เมื่อนั้นพระสาวกก็จะเข้าสู่ความเข้าใจเรื่องความไม่เป็นตัวตนของสรรพสิ่ง (ที่ถูกรับรู้)

อย่างไรก็ตาม ดังที่กล่าวไว้ในประโยคสุดท้ายของโคลก 10 เราต้องแยกแยะระหว่างความเป็นจริง (ตัวตนกับวัตถุ) ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากจิตสำนึกธรรมดา (โดยเฉพาะในการใช้จินตนาการ) และความเป็นจริงอันเป็นตามที่มีเป็น หรือ “ตถตา” ความจริงนี้ได้แก่ การมีตัวตนที่เราไม่สามารถบรรยายได้ (ซึ่งการแบ่งแยกตัวตนกับวัตถุมิได้เกิดขึ้น) ตัวตนดังกล่าวนี้อยู่พ้นไปจากตัวตนธรรมดาๆที่ถูกสร้างขึ้นพร้อมๆกับการแบ่งแยกภววิสัยกับอวิสัย และรู้ได้เฉพาะพระพุทธเจ้าและผู้ตรัสรู้แล้วท่านอื่นๆ ตัวตนที่ถูกสร้างขึ้นกับวัตถุที่ถูกสร้างขึ้นนั่นเองที่ไม่เป็นตัวเป็นตน ซึ่งเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงกับการสร้างภาพขึ้นของจิตเท่านั้น (ส่วนตัวตนที่แท้จริงซึ่งเราบรรยายไม่ได้ นั่น เป็นตัวเป็นตน นั่นคือ “เป็นจริงจริงๆ”)

ปรมาณูกับประสบการณ์

ข้อโต้แย้ง: แต่เราจะรู้ได้อย่างไรว่าพระพุทธองค์ทรงหมายถึงความหมายสำหรับวงใน เมื่อพระองค์ตรัสสอนเกี่ยวกับอายตนะภายในกับภายนอก? ไม่มีธาตุที่ดำรงอยู่จริงๆภายนอก (ได้แก่ ปรมาณู) หรอกหรือ? อันปรมาณูนั้นเมื่อรวมเข้าด้วยกันก็จะเป็นวัตถุต่างๆที่เรารับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส? (พระพุทธเจ้ามิได้ทรงรับว่ามีโครงสร้างปรมาณูอันเป็นโครงสร้างพื้นฐานของวัตถุธาตุทั้งหลายหรือ?)

โยคจารตอบ: (พระพุทธเจ้ามิอาจทรงยอมรับทฤษฎีปรมาณูได้) “การดำรงอยู่ของปรมาณูไม่สามารถพิสูจน์ยืนยันได้เนื่องจากสิ่งที่ถูกรับรู้ไม่เคยเป็นวัตถุธาตุที่เป็นหนึ่งเดียว (นั่นคือ เป็นส่วนรวมที่ไม่ใช่ส่วนย่อย) และก็ไม่เคยเป็นปรมาณูหลายๆตัว และก็ไม่เคยเป็นปรมาณูที่มารวมตัวกัน” (โคลก 11)

นี่หมายความว่าอย่างไร? ลองพิจารณาสิ่งที่ถูกรับรู้ สิ่งนี้เป็นวัตถุธาตุขึ้นเดียว (หมายถึงเป็นส่วนรวมที่ไม่มีส่วนย่อย) หรือไม่? ... สิ่งนี้อาจเป็นกลุ่มของปรมาณูที่ต่างก็แยกต่างหากจากกันหรือไม่? สิ่งนี้อาจเป็นการรวมตัวกันของปรมาณูหรือไม่? สิ่งนี้ไม่อาจเป็นวัตถุธาตุขึ้นเดียวได้ เพราะเป็นไปไม่ได้ที่เราจะรับรู้ส่วนรวมโดยไม่ได้รับรู้ส่วนย่อยของมันเข้าไปด้วย (นั่นคือ วัตถุทั้งหมดที่ถูกรับรู้ได้จะต้องเป็นสิ่งที่อาจแบ่งออกได้เป็นส่วนย่อยๆ) นอกจากนี้สิ่งนี้ก็มิอาจถูกรับรู้เป็นกลุ่มของปรมาณูที่ต่างก็แยกต่างหากกันได้ เพราะว่าปรมาณูนั้นเราไม่สามารถรับรู้ได้เลย และสิ่งนี้ก็มิอาจถูกรับรู้เป็นกลุ่มของปรมาณูได้เนื่องจากกลุ่มดังกล่าวนี้จะต้องประกอบขึ้นด้วยปรมาณูเดี่ยวๆ ซึ่งปรมาณูแต่ละหน่วยนั้นก็ไม่สามารถที่ใครจะไปรับรู้ได้ (และกลุ่มหรือการรวมตัวกันของปรมาณูเหล่านั้นก็ไม่อาจรับรู้ได้มากไปกว่าส่วนประกอบของมันเอง)

(และก็ยังมิมีปัญหาทางตรรกะอีกหลายประการเกี่ยวกับทฤษฎีปรมาณู เช่นปัญหาเกี่ยวกับการรวมตัวกันของปรมาณู การรวมตัวที่ว่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไร?)

“ปรมาณูหนึ่งหน่วยที่ต่อเข้ากับอีกหกหน่วยก็ย่อมต้องมีหกด้าน (เพื่อให้ทั้งหกหน่วยนั้นเชื่อมเข้ากันได้) หรือมิฉะนั้นปรมาณูอีกหกหน่วยนั้นจะกินพื้นที่เดียวกันกับปรมาณูหน่วยแรกละหรือ? ปรมาณูทั้งเจ็ดนี้ก็จะไม่กลายเป็นหน่วยเดียว (นั่นคือ จะไม่กลายเป็นเพียงปรมาณูเดียวแทนที่จะเป็นเจ็ดปรมาณู)?” (โคลก 12)

หากมีการเชื่อมต่อปรมาณูหนึ่งหน่วยเข้ากับอีกหก ปรมาณูหนึ่งหน่วยก็จะต้องมีหกด้าน (ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น) และหกด้านนั้นก็ย่อมได้แก่ส่วนประกอบหกประการ แต่โดยนิยามแล้ว

ปริมาณนั้นมีโอกาสแบ่งออกได้อีก จึงไม่อาจมีส่วนประกอบได้ ดังนั้นตามทางเลือกนี้ปริมาณจึงมิใช่ปริมาณ ซึ่งเป็นการขัดแย้งกันเองโดยตรง!

หรืออีกนัยหนึ่ง ปริมาณทั้งเจ็ดนี้กินเนื้อที่ที่เดียวกันหรือไม่? แต่หากเป็นเช่นนั้นการรวมตัวกันของปริมาณเหล่านี้ก็จะเป็นเพียงหนึ่งปริมาณเท่านั้น (เนื่องจากสสารวัตถุสองชิ้นหรือมากกว่าไม่สามารถกินเนื้อที่ที่เดียวกันได้) ซึ่งก็จะหมายความว่า การรวมตัวกันนั้นไม่ใช่การรวมตัวกัน? นี่มิใช่ข้อขัดแย้งอีกข้อหนึ่งหรือ?

ยิ่งไปกว่านั้น ชาวปรมาณูนิยมบางฝ่ายเถียงว่า เนื่องจากปรมาณูไม่มีส่วนประกอบ จึงเป็นไปได้ที่ปรมาณูจะมารวมตัวกันเป็นกลุ่ม นอกจากนี้ ชาวปรมาณูนิยมเหล่านี้อ้างว่ากลุ่มของปรมาณูอาจเชื่อมกับกลุ่มอื่นๆ เพื่อก่อร่างเป็นกลุ่มที่ใหญ่ขึ้น “แต่หากปรมาณูไม่สามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มได้ตั้งแต่เริ่มต้น แล้วจะมีกลุ่มของปรมาณูที่รวมตัวกับกลุ่มอื่นๆได้อีกอย่างไร?”

(โคลก 13)

ที่นี่ ปริมาณจะต้องมีส่วนย่อยหรือไม่มี “สิ่งใดก็ตามที่มีส่วนย่อยไม่สามารถเป็นสิ่งเดียวได้ (นั่นคือไม่สามารถเป็นสิ่งที่ไม่อาจแบ่งออกได้อีกได้) (โคลก 14a) หากปรมาณูหนึ่งหน่วยอาจอยู่ “ข้างหน้า” หรือ “ข้างหลัง” หรือ “ข้างบน” หรือ “ข้างล่าง” อีกปรมาณูหนึ่ง แล้วปรมาณูนั้นก็จะต้องมีข้างหน้า ข้างหลัง ข้างบน และข้างล่าง นั่นคือจะต้องมีส่วนประกอบย่อยและก็ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่อาจแบ่งออกได้ ในกรณีนี้ก็ย่อมมิใช่ปรมาณู (ซึ่งเป็นข้อขัดแย้ง)”

“แต่หากปรมาณูไม่มีส่วนย่อย ปริมาณนั้นจะถูกเจอบดบังหรือถูกปิดบังได้อย่างไร?” (โคลก 14b) หากปรมาณูหนึ่งไม่มีส่วนย่อย นั่นคือหากปรมาณูนั้นไม่อาจแบ่งออกได้อีก ปริมาณก็จะไม่มีการกินเนื้อที่และไม่มีที่อยู่ และหากเป็นดังนั้น หากเราถือว่าโลกนี้ประกอบไปด้วยปรมาณูอันไม่อาจแบ่งออกได้นี้ แล้วแสงแดดจะส่องในที่หนึ่งและมีเงาในที่หนึ่งได้อย่างไร? หากปรมาณูไม่มีส่วนย่อยจริง ก็จะต้องไม่มีแสงในที่หนึ่งและไม่มีเงาในที่หนึ่งเพราะไม่มีข้างใดข้างหนึ่งเลย ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่ปรมาณูหนึ่งจะบดบังหรือปิดบังอีกปรมาณูหนึ่ง (เนื่องจากเป็นไปได้ที่บางอย่างจะอยู่ “ข้างหน้า” หรือ “ข้างหลัง” หรือ “ข้างบน” หรือ “ข้างล่าง” อีกสิ่งหนึ่งซึ่งไม่มีข้างหน้า ข้างหลัง ข้างบนหรือข้างล่างเลย) ... จึงสรุปได้ว่า หากปรมาณูไม่มีส่วนย่อยและไม่อาจแบ่งออกได้ และมีได้มีการกินเนื้อที่และไม่มีที่อยู่ กลุ่มทั้งหมดของปรมาณูก็จะเป็นเพียงหนึ่งปริมาณเท่านั้น เพราะว่าปรมาณูเหล่านั้นต่างก็อยู่ในที่ที่เดียวกันและในเวลาเดียวกัน!

ข้อโต้แย้ง: เหตุใดเราจึงพูดไม่ได้ว่าเป็นกลุ่มของปรมาณู (และไม่ใช้ปรมาณูแต่ละหน่วย) ที่ถูกปิดบังกับบดบัง?

โยคจารตอบ: แต่ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่ากลุ่มของปรมาณูกลุ่มหนึ่งมิได้แตกต่างอันใด (ในเชิงความจริงแท้) กับปรมาณูนั่นเอง?

ข้อโต้แย้ง: ไม่เห็นด้วย เราไม่สามารถคิดเช่นนั้นได้

โยคจารตอบ: “ไม่อาจพิสูจน์ได้ว่ากลุ่มของปรมาณูอาจถูกบดบังหรือปิดบังได้ เว้นแต่จะรับว่ากลุ่มนั้นๆแตกต่าง (ในเชิงความจริงแท้) จากปรมาณูนั้นๆที่มารวมกันเป็นกลุ่มนี้” (โคลก 14c)

เอกนิยมกับประสบการณ์

คำถาม: (เราได้พิจารณาธรรมชาติแบบปรมาณูนิยม ซึ่งเสนอว่าความเป็นจริงประกอบด้วยส่วนต่างๆอันหลากหลาย แล้วธรรมชาติที่เสนอว่าความเป็นจริงเป็นเอกภาพ เป็นหนึ่งเดียวโดยสมบูรณ์และไม่สามารถแบ่งออกได้เล่า?) (ธรรมชาติแบบเอกนิยมเชิงอภิปรัชญา)

โยคจารตอบ: “หากความเป็นจริงเป็นเอกภาพโดยสมบูรณ์ ก็จะไม่มีการเคลื่อนไหวอย่างช้าๆ ไม่มีการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส และก็ไม่มีอะไรรับรู้ในขณะเดียวกัน จะไม่มีการแบ่งแยกระหว่างสิ่งของต่างๆ และจะไม่มีการมองไม่เห็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนมากๆ” (โคลก 15)

หากความเป็นจริงเป็นเอกภาพโดยสมบูรณ์ ก็จะไม่มีการเคลื่อนไหวช้าๆจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง การ “ไป” หรือการเคลื่อนย้ายช้าๆจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งก็จะเป็นไปไม่ได้ เนื่องจากเราจะ “อยู่” ในทุกที่ในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ก็จะเป็นไปไม่ได้ที่จะมองวัตถุและเห็นวัตถุนั้นเพียงด้านเดียว ในขณะที่มองไม่เห็นอีกด้านหนึ่งในเวลาเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้น จะไม่มีความแตกต่างหรือการแยกแยะข้าง ม้า หรือสิ่งอื่นๆอีกมากมาย เพราะว่าสิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นสิ่งเดียวกัน สิ่งทั้งหลายจะอยู่ในที่ที่เดียวกัน เพราะว่าความเป็นเอกภาพของสิ่งทั้งหมดย่อมหมายความว่าความแบ่งแยกสิ่งต่างๆออกจากกันตามพื้นที่ไม่อาจเป็นไปได้ และสิ่งที่มองไม่เห็น เช่นจุลชีพในน้ำก็จะมองเห็นได้อย่างสบายเช่นเดียวกับ (ภูเขา) (ซึ่งขัดแย้งกับสามัญสำนึกและประสบการณ์)

(ดูเหมือนว่าเอกนิยมก็ไม่อาจรับได้เช่นเดียวกับธรรมชาติแบบพหุนิยมแบบปรมาณู ประสบการณ์ได้พิสูจน์แล้วว่าธรรมชาติทั้งสองไม่เป็นความจริง ซึ่งประสบการณ์นั้นเองก็เปิดเผยให้เห็นโลกที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวิญญานเท่านั้น)

สถานะของความฝันและความตื่น

ข้อโต้แย้ง: มีความแตกต่างอย่างสำคัญระหว่างสถานะที่เกิดขึ้นในความฝันกับในความตื่น ทุกๆคนรับทราบว่าวัตถุที่พบในความฝันไม่เป็นความจริง แต่เป็นเพียงสิ่งที่จิตสร้างขึ้น แต่เรื่องนี้มิได้เป็นที่ยอมรับกันในกรณีของสิ่งต่างๆที่รับรู้ด้วยประสาทสัมผัสในขณะที่กำลังตื่นอยู่ ...

โยคจารตอบ: การอ้างเหตุผลนี้ไม่อาจยืนยันข้อเสนอของท่านได้ เนื่องจาก บางคนที่มีตื่นอยู่ มิได้รับทราบถึงความไม่เป็นจริงของวัตถุทั้งหลายที่ประสบในความฝัน (โคลก 17b) มีแต่เพียงผู้ที่ตื่นออกจากความฝันเท่านั้น ที่สามารถ “มองทะลุผ่าน” วัตถุที่รับรู้ในขณะที่กำลังฝันอยู่ ในทำนองเดียวกัน มีแต่เพียงผู้ที่ตรัสรู้แล้วเท่านั้น ที่จะสามารถรู้แจ้งถึงความไม่เป็นจริงเป็นจริงของโลกที่เสนอขึ้นมาในสภาพที่คนทั่วไปถือกันว่า (แต่ในความเป็นจริงแล้วมิใช่) สถานะที่ตื่นอยู่ด้วยเหตุนี้ ประสบการณ์ในความฝันและประสบการณ์ในสภาพที่เรียกกันว่าความตื่นจึงเสมอเหมือนกัน (ตรงที่ต่างก็ถูกข้ามพ้นไปโดย “วิญญานระดับสูงกว่า”)

ข้อโต้แย้ง: ท่านกล่าวว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างสถานะตื่นกับสถานะฝันตรงที่ต่างก็เป็นไปได้ โดยไม่ต้องมีวัตถุภายนอกอยู่ แล้วเหตุใดเราจึงให้ความสนใจแก่กรรมดีกับกรรมชั่ว รวมถึงผลของกรรมเหล่านี้ เราไม่ได้ให้ความสนใจแก่ผลของกรรมที่ได้ทำไปในความฝัน แต่เราสนใจถึงผลของกรรมที่ทำไปในขณะที่กำลังตื่นอยู่?

โยคจารตอบ: “ในสถานะแห่งความฝัน จิตถูกทำให้ว่างลงด้วยความหลับ จึงไม่อาจควบคุมกรรมกับผลกรรมของตนเองได้เท่าใดเลย ในขณะที่จิตมีการควบคุมเข้มแข็งกว่าเป็นอันมากในขณะที่ตื่นอยู่ ด้วยเหตุนี้ ผลของกรรมในขณะที่ตื่นอยู่จึงต้องได้รับการเอาใจใส่และความใส่ใจในเรื่องของกรรมและการรับผลมากกว่ากรรมที่ทำไปในขณะฝัน” (โคลก 18b)

การติดต่อกันของปัจเจกบุคคล

ข้อโต้แย้ง: หากวัตถุที่ถูกรับรู้เกิดขึ้นภายในกระแสสำนึกของจิต และได้มาจากสิ่งภายนอกที่มีอยู่จริง (ดังที่ท่านเสนอเหตุผลมาข้างต้น) แล้วจิตดวงหนึ่งจะถูกกระทบโดยจิตอีกดวงหนึ่งได้อย่างไร? ตัวอย่างเช่น ความคิดของข้าพเจ้าจะได้รับอิทธิพลจากเพื่อนดีกับเพื่อนเลวได้อย่างไร? หรือจากการได้ยินคำสอนที่ผิดพลาดหรือที่ถูกต้อง? ถ้าหากว่าไม่มีสิ่งภายนอกอยู่จริง ก็จะหมายความว่าไม่มีเพื่อนหรือคำสอนที่อยู่ภายนอกกระแสสำนึกของเราเอง

โยคจารตอบ: “กระแสจิตสำนึกในจิตที่ต่างกันมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน” (โศลก 18a) นี้เป็นเรื่องของกระแสสำนึกคนละกระแส (หรือจิตคนละดวง) ที่มีอิทธิพลต่อทิศทางซึ่งกันและกัน แต่การติดต่อกันของจิตเหล่านี้มิได้แสดงว่ามีวัตถุภายนอกที่อยู่ภายนอกจิต ...

ข้อโต้แย้ง: หากความเป็นจริงเป็นเพียงจิตเท่านั้น รูป ... ก็ไม่ได้มีอยู่ ดังนั้นแกะจะถูกคนขายเนื้อฆ่าได้อย่างไร (หากแม้คนขายเนื้อกับแกะเองมีรูปกายจริง?) และคนขายเนื้อจะถูกตำหนิที่ตั้งใจเอาชีวิตสัตว์อื่นได้อย่างไรกัน?

โยคจารตอบ: “การฆ่าเป็นการตัดกระแสสำนึกโดยอีกกระแสหนึ่ง ... ” (โศลก 19) เป็นที่รู้จักกันและยืนยันไว้แล้วในคัมภีร์หลายแห่งว่า อำนาจของจิตดวงหนึ่งสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในจิตอีกดวงหนึ่งได้ (ตัวอย่างเช่น ทำให้เกิดการสูญเสียความทรงจำ การเข้าสิง การส่งกระแสจิต การเกิดความฝัน ฯลฯ) ... การฆ่าผู้อื่นเป็นการเปลี่ยนแปลงพลังชีวิตอย่างเฉียบพลันรุนแรง และทำให้กระแสนั้นไหลไปอีกทิศทางหนึ่ง ...

ปัญหาเกี่ยวกับจิตดวงอื่นๆ

ข้อโต้แย้ง: หากความเป็นจริงเป็นเพียงวิญญาณเท่านั้น แล้วจะเป็นไปได้อย่างไรที่จิตดวงหนึ่งจะมีความรู้เกี่ยวกับจิตดวงอื่นๆ (นั่นคือ จิตอื่นๆนอกเหนือจากตนเอง?) และหากมีความรู้เกี่ยวกับจิตอื่นๆจริง สิ่งนี้ก็ได้เป็นหลักฐานที่จะปฏิเสธทรรศนะเรื่องความเป็นจริงเป็นเพียงวิญญาณเท่านั้นหรือ?

โยคจารตอบ: “ผู้ที่ยังมีได้ตรัสรู้ไม่เพียงแต่จะไม่สามารถรู้จิตของผู้อื่นเท่านั้น ยังมีได้มีความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับจิตของตนเองอีกด้วย ในขณะที่ผู้ที่รู้แจ้งแล้ว จะรู้จิตของตนเองและจิตอันแท้จริงของผู้อื่น สิ่งนี้ผู้ตรัสรู้แล้วรู้ไม่อาจรู้ได้โดยผู้ที่ยังมีได้ตรัสรู้” (โศลก 21) (คากายีสีปโศลกนี้แท้จริงแล้วมีอีสีปเอ็ดโศลก)

ผู้ที่ยังไม่ตรัสรู้จะถูกผูกมัดด้วยอวิชชา และด้วยเหตุนี้จึงติดอยู่ในกับดักของการคิดแบบอัตวิสัย-ภาววิสัย (ตัวตนกับไม่ใช่ตัวตน) ในระดับของจิตสำนึกสามัญธรรมดา เราอาจจะอนุมานถึงการมีอยู่ของจิตอื่นๆบนพื้นฐานของการเปรียบเทียบกับจิตของเราเอง แต่สิ่งที่ถือว่าเป็นจิตนั้นมีใช่จิตที่แท้จริง และสิ่งที่ถือว่าเป็นตัวตนนั้น มิใช่ตัวตนที่แท้จริง ผู้ที่ตรัสรู้แล้วถูกปลดปล่อยออกจากอวิชชา และได้ก้าวข้ามพ้นการคิดแบบอัตวิสัย-ภาววิสัย พวกเขาเรียนรู้จิตของท่านเองรวมตลอดถึงจิตของผู้อื่น พวกเขาได้บรรลุถึงตัวตนที่แท้จริง ...

สรุป

โยคจารย์ (วสุพันธ์ุ) คำสอนเรื่องวิญญาณเท่านั้นเป็นคำสอนที่ลึกสุดจะหยั่งถึงและเต็มไปด้วยความละเอียดลึกซึ้ง ไม่มีขีดจำกัดของปัญญาที่จะได้จากคำสอนนี้ “ข้าพเจ้าได้เขียนคาถาเกี่ยวกับวิญญาณเท่านั้นด้วยความสามารถอันเต็มตัวของข้าพเจ้า แต่ข้าพเจ้าก็ยังไม่สามารถหยั่งถึงความซับซ้อนของคำสอนนี้ได้ทั้งหมด คำสอนนี้จะเข้าใจได้ครบถ้วนสมบูรณ์ก็แต่กับท่านที่ตรัสรู้แล้วเท่านั้น” (โคลก 22) ความเต็มเปี่ยมของคำสอนนี้อยู่พ้นไปจากตรรกะธรรมดาๆ และก็ก้าวพ้นความสามารถในการเข้าใจของข้าพเจ้าเอง คำสอนนี้รู้ได้แต่ท่านที่ตรัสรู้แล้ว เนื่องจากท่านเหล่านี้ได้สถิตอยู่เหนืออุปสรรคใดๆ ที่ปิดกั้นความรู้

โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ แปลเป็นไทย
สงวนลิขสิทธิ์ฉบับแปลไทย © มุลนิธิพันดารา